

CAATSA YAPTIRIMLARI HASAR TESPİT ANALİZİ

Dr. Can Kasapoğlu | Direktör, EDAM Güvenlik ve Savunma Programı

CAATSA YAPTIRIMLARI HASAR TESPİT ANALİZİ

Dr. Can Kasapoğlu | Direktör, EDAM Güvenlik ve Savunma Programı

TEMEL BULGULAR VE TÜRK KARAR VERİCİLER İÇİN SİYASA ÖNERİLERİ

- CAATSA yaptırımları, Türk savunma sanayiinin son on yılda kazandığı ivmeye yönelik ciddi bir risk potansiyeli taşımaktadır.
- Hazır askeri alımlar için halen Milli Savunma Bakanlığı kanalı açıktır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muharip etkinliği ve caydırıcılığı için kritik alımlarda sözü edilen kanalın kullanılacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, Türk savunma eko-sistemi envanterinin, olası yaptırım rejimlerine karşı kısa vadede bağışıklık sağlayacak gerekli stoklama kapasitesinde olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan, SSB'nin yaptırıma uğraması, kısa vadede askeri kapasite ve yeteneklerden çok, orta-uzun vadede Türk savunma sanayiini etkileyebilecektir.
- Türkiye'de oluşan algının iki temel varsayımı olduğu müşahade edilmektedir ve söz konusu iki varsayım da isabetsizdir. Bunlardan ilki, CAATSA'nın kısa vadede olumsuz etkilerini göstereceği ancak orta-uzun vadede menfi etkilerinin sınırlı olacağı, hatta Türk savunma sanayiinin ambargolardan daha güçlü çıkabileceğine ilişkindir. İkinci varsayım ise, anakronik biçimde, CAATSA ile 1970'lerdeki ABD askeri ambargoları arasında paralellik kurulmasına dayanmaktadır. Oysa ki, eldeki veriler, CAATSA'nın ve ABD ile savunma alanındaki gerilimin, halihazırda, kısa vadede kabul edilebilir olduğunu, esas tehlikeli etkilerin mevcut durumun kronik bir hal alması ve hatta kötüleşmesi ile

orta-uzun erimde yaşanabileceğini göstermektedir. Özetle CAATSA, kısa vadede değil, esasen orta ve uzun vadede risklidir. Ayrıca, mevcut küresel savunma eko-sistemi ve Türk savunma sanayiinin yapısı ile 1970'li yılları kıyaslamak mümkün değildir. Yapısal değişiklikler iki farklı durumun da ötesinde, iki farklı dünyaya işaret etmektedir. 2020'li yılların Türk savunma sanayii, dünya ve küresel teknolojik trendler ile entegre olabildiği ölçüde güçlüdür.

- Geline aşamada üç temel hedef ön plana çıkmaktadır, daha doğrusu, çıkmalıdır. Öncelikle yaptırımların mahiyetinin doğru anlaşılmasıyla gerçekçi bir hasar tespit çalışması yapılması gerekmektedir. Söz konusu çalışma, ihtimaliyet hesabı zemininde, senaryo bazlı yapılmalıdır. İkinci temel hedef kapsamında, Türk savunma sanayii ve oyuncularını için, CAATSA döneminde bir yol haritası çıkarılmalıdır. Savunma sanayii, Türkiye için stratejik bir sektördür. Sektörün, gerek kamu gerek özel teşebbüs bazında, daralmadan ve akamete uğramadan büyümeye devam etmesi elzemdir. Üçüncü temel hedef ise mantıklı ve kabul edilebilir bir CAATSA'dan çıkış stratejisi bulunmasıdır.

TÜRKİYE'YE YÖNELİK CAATSA YAPTIRIMLARINA İLİŞKİN İLK DEĞERLENDİRME

Türk ana akım medyasında ve bazı siyasi çevrelerde, CAATSA yaptırımlarının mümkün olabilecek en hafif koşullarda uygulandığına ilişkin ifadeler, karşı karşıya olunan gerçek durumu yansıtmamaktadır. CAATSA'ya giden yolda belki de en kritik hususlardan biri, Çin Halk Cumhuriyeti S-400 stratejik SAM sistemi ve Su-35 savaş uçağı alımının kritik veçhelerinin tam olarak anlaşılmasındadır. Nitekim, kimi Türk savunma sanayii yetkilileri, tezlerinde, CAATSA'nın yasalaşma sürecine işaret etmekte ve Türkiye'nin S-400 alımının CAATSA'nın yürürlüğe girmesinden önce yapıldığını belirtmektedirler.

Gerçekten de CAATSA Yasası, 2017 Temmuz'da ABD Senatosu'ndan geçmiş ve 2017 Ağustos itibarıyla ABD Başkanı Donald Trump tarafından imzalanmıştır. Öte yandan, Pekin, S-400 kontratını 2015 yılında imzalamış¹, ön ödemesini ise 2016 yılında gerçekleştirmiş², buna rağmen yaptırımlara uğramıştır. Zira, CAATSA, diğer birçok yaptırım rejimi gibi, siyasi-hukuki bir yaptırım rejimidir.

HASAR TESPİT ANALİZİ: CAATSA HANGİ ASKERİ ENDÜSTRİYEL PARAMETRELERDE DEĞİŞİKLİĞE NEDEN OLACAK?

SSB'ye yönelik ihracat lisansları kısıtlaması, esas itibarıyla, CAATSA yasası 235. Madde çerçevesinde icra edilecektir. 235. Madde, ihracat lisansları bağlamında *Arms Export Control Act*, *Export Administration Act* ve *Atomic Energy Act* atıfları yapan, detaylı bir kısıtlamalar kapsamına karşılık gelmektedir. Özetle, sözü edilen müktesebat, eğer istenir ise, oldukça geniş bir savunma export kısıtlamaları rejimini de beraberinde getirebilir. Bu duruma, askeri ve sivil çift kullanımlı (*dual use*) sistem ve alt-sistemler ile teknoloji ve uygulamalar da dahildir.

Hasar tespit değerlendirmesi kapsamında bir diğer kritik konu da SSB'nin iştirakleridir. CAATSA yaptırımlarından etkilenmeleri için iştiraklerde, teknik olarak, SSB'nin hisse çoğunluğunun aranacağı söylenebilir. Söz gelimi, Türk savunma sanayii için önemli kurumlar olan TUSAŞ (SSB

Çin Halk Cumhuriyeti örneğinin daha karmaşık hale getirdiği diğer bir konu da ikincil yaptırımların niteliğidir. İkincil yaptırımlarda elimizdeki tek örnek 2018 Çin Halk Cumhuriyeti Komünist Partisi Merkez Askeri Komitesi / Halk Kurtuluş Ordusu Tedarik Ajansı EDD olduğu için, içtihat henüz yeterli değildir. Burada Pekin'in, ABD ve Avrupa'nın savunma işbirliği ortağı olmaması da bir diğer faktördür. Dolayısıyla Türkiye'nin, uygulamada farklı örneklerle karşılaşması mümkündür, belirsizlikler yüksektir.

Mevcut CAATSA manzumesi ile Türkiye Cumhuriyeti Savunma Sanayi Başkanlığı'nın (SSB) tüzel kişiliğine savunma ihracat lisanslarını da kapsayacak şekilde yaptırımların uygulanması, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muharip etkinliğini kısa sürede ve büyük ölçüde etkilemeyecektir. Öte yandan, Türk savunma eko-sistemi açısından aşağıda detaylarıyla açıkladığımız üzere menfi bir sonuca işaret etmektedir.

%45,45³) ve STM'de (SSB %34⁴), SSB çoğunluk hissesine sahip değildir. Öte yandan, SSB'nin hakim olduğu iştirakler ve bağlı ortaklar için iyimser olmak zordur ve şirketlerin tıpkı SSB gibi ihracat lisansı zorlukları ile karşılaşacağını söylemek mümkündür. SSB'nin hissedar olduğu iştirakler de siyasi-teknik yorumlar gereği, yeni girişimlerinde zorluklarla karşılaşabilecektir.

CAATSA'ya ilişkin bir diğer dikkat çekici nokta da, kişilere yönelik yaptırımlar üzerinden gri alanlar oluşturulmasıdır. Çoğunlukla, SSB Başkanı Prof. Dr. İsmail Demir gibi özel kişilere yönelik yaptırımların hafife alındığı gözlemlenmektedir. Halbuki durum, tam olarak böyle olmayabilir.

1 Catherine Putz, "Sold: Russian S-400 Missile Defense Systems to China", *The Diplomat*, Nisan 2015, <https://thediplomat.com/2015/04/sold-russian-s-400-missile-defense-systems-to-china/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

2 Franz-Stefan Gady, "China Makes Advance Payment for Russia's S-400 Missile Defense Systems", *The Diplomat*, Mart 2016, <https://thediplomat.com/2016/03/china-makes-advance-payment-for-russias-s-400-missile-defense-systems/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

3 TUSAŞ, <https://www.tusas.com/kurumsal/hakkimizda>, Erişim tarihi: 24 Aralık 2020.

4 SSB, <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentlist.aspx?PageID=41&LangID=1>, Erişim tarihi: 24 Aralık 2020.

Prof. Demir'in de dahil olduğu dört kişilik özel kişiler yaptırımları dosyası, CAATSA ile bağlantılı olarak, ABD Hazine Bakanlığı Yabancı Varlıkları Kontrol Ofisi'nin (Office of Foreign Assets Control [OFAC]) SDN (*Specially Designated Persons*) listesine girmiştir⁵. Bu noktada, ABD vatandaşı özel kişilerin ve ABD'deki tüzel kişiliğe sahip kurum ve teşebbüslerin, SDN kategorisindeki kişiler ile *'transaction'* kategorisine girebilecek ticari & profesyonel ilişkilerden kaçınması gerekecektir. Dolayısıyla konunun mahiyeti, salt yaptırıma uğrayan Türk yetkililerin şahsi portföyleri ile sınırlı değildir. Açık-kaynaklı veriler, bahse konu yetkililerin SSB dışındaki titr ve görevlerine ilişkin bir fikir vermektedir. Örneğin, STM resmi internet sitesi, Prof. Dr. İsmail Demir'in STM'nin yönetim kurulu başkanı olduğunu belirtmektedir⁶. Benzer şekilde, SSB Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Faruk Yiğit'in, aynı zamanda Roketsan yönetim kurulu başkanı olduğu, yine SSB'nin ve Roketsan'ın resmi web sitesinde belirtilmiştir⁷. ABD tarafının, söz konusu yetkililerin yönetim kurulu başkanlığından kaynaklanan resmi kapasiteleri nedeniyle belirtilen kurumlara ilişkin birtakım menfi uygulamalara yönelmesi de tamamen dışlanabilecek bir ihtimal değildir. Elbette, daha önce de belirtildiği üzere, CAATSA'nın, diğer hemen tüm yaptırım rejimleri gibi, teknik, hukuki ve politik mülahazalara bir arada dayandığı unutulmamalıdır.

Türk savunma sanayii siyasa ve teşebbüs çevreleri tarafından merak edilebilecek bir diğer husus da, SSB'nin son kullanıcı (*end user*) olmadığı, ancak bir şekilde tedarik anlaşmasının tarafı / parçası olduğu durumlarda – örneğin, herhangi bir kuvvetin ya da kuvvetlerin bağlı olduğu Milli Savunma Bakanlığı'nın son kullanıcı olduğu askeri alımlar – ABD menşeli teknoloji, sistem ve alt-sistemlere ilişkin ihracat lisanslarının durumudur. Açıkçası, uygulamada bir kesinlik olmamakla birlikte, SSB'nin son kullanıcı olmadan dahil olduğu yeni ihracat lisanslarında da sorunlar yaşanabileceğini öngörmekteyiz. Zira, ABD Dışişleri Bakanlığı, Savunma

Ticareti Kontrol Direktörlüğü (Directorate of Defense Trade Control / DDTC), SSB'ye ilişkin CAATSA kararı sonrasında, SSB'nin taraf olduğu hiçbir yeni kontrat için ihracat lisanslarını onaylamayacağını duyurmuştur⁸.

Ayrıca, CAATSA 235'in geniş yorumu, ABD Dışişleri Bakanlığı ITAR lisansları, ABD Hazine Bakanlığı OFAC lisansları ve ABD Ticaret Bakanlığı EAR lisansları portföyünü kapsayacak şekilde yapılmaktadır⁹. Elbette, bu kadar geniş bir yorum, diğer başka izinlere de teşmil edilebilir. Özetle, SSB, yeni ihracat lisansları bağlamında, zor bir durumda görünmektedir.

Ayrıca, gerek CAATSA 235. madde lafzında gerek yaptırımlara ilişkin ABD Dışişleri Bakanlığı resmi takdiminde¹⁰, SSB'ye ilişkin kısıtlamalara getirilmiş bir 'son kullanıcı / end user' şerhi bulunmamaktadır. Bu çerçevede, ABD çevrelerinde bildirilen ilk hukuki görüşler de, Türkiye'ye ABD ihracat lisansı altında gelen hiçbir ürünün SSB'ye satılamayacağını göstermektedir¹¹. Halihazırda belirsizliğini koruyan konu ise yeni TAA (technical assistance agreements / teknik yardım anlaşmaları) düzenlemelerinin CAATSA kapsamı dışında kalıp kalmayacağıdır. Bu durum da siyasi yoruma açık olacaktır.

Son olarak, mevcut kontratların yaptırımlardan etkilenmeyeceğinin bilinmesi önemlidir. Öte yandan, ABD teknolojisine bağlı gelecek projelerde sorun yaşanabileceği de açıktır. Gerek sözü edilen hususlar gerekse Türk envanter yapısı nedeniyle, esasen, CAATSA'nın kısa değil, orta-uzun vadede etkin olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, mevcut kontratlara gelecek eklerin reddedilebileceği ve SSB iştiraklerinin işlemlerinin de her bir durum için özel değerlendirileceği, ABD Dışişleri Bakanlığı DDTC¹² tarafından bildirilmiştir.

5 ABD Hazine Bakanlığı, https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/recent-actions/20201214_33, Erişim tarihi: 24 Aralık 2020.

6 STM, <https://www.stm.com.tr/tr/biz-kimiz/hakkimizda>, Erişim tarihi: 24 Aralık 2020.

7 Roketsan, <https://www.roketsan.com.tr/roketan-lalahan-tesislerinde-basin-mensuplarini-agirladi/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020; SSB, <https://www.ssb.gov.tr/website/Popup.aspx?pageid=272&langID=1>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

8 ABD Dışişleri Bakanlığı DDTC, https://www.pmdtc.state.gov/ddtc_p?id=ddtc_public_portal_news_and_events&timeframe=3month, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. Torres Law, "Imposition of Sanctions Against Turkish Entities and Persons Under CAATSA ("Countering Americas Adversaries Through Sanctions Act", 15 Aralık 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6b0f937b-32ff-45e4-b93e-eecc3778f726>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

10 ABD Dışişleri Bakanlığı SSB CAATSA yaptırımlarına ilişkin açıklama, <https://www.state.gov/caatsa-section-231-imposition-of-sanctions-on-turkish-presidency-of-defense-industries/>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

11 Torres Law, "Imposition of Sanctions Against Turkish Entities and Persons Under CAATSA ("Countering Americas Adversaries Through Sanctions Act", 15 Aralık 2020, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6b0f937b-32ff-45e4-b93e-eecc3778f726>, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

12 ABD Dışişleri Bakanlığı DDTC, https://www.pmdtc.state.gov/ddtc_p?id=ddtc_public_portal_news_and_events&timeframe=3month, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2020.

CAATSA'ya İlişkin Siyasi-Askeri ve Savunma Ekonomisi Değerlendirmesi

CAATSA yaptırımları kapsamında, Milli Savunma Bakanlığı üzerinden tedarik kanalları hedef alınmamıştır. Zira, böyle bir tasarruf, İran, Irak, Suriye, Kafkaslar ve Balkanlar'a komşu, Karadeniz ve Akdeniz'de kıyıdaş olan, birçok cephede Rusya Federasyonu'na karşı jeostratejik dengeleyici rol oynayan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muharip yeteneklerinin kısa sürede akamete uğratılması anlamına gelebilecek idi. Dahası, ABD'nin böyle bir tasarrufa gitmesi böyle bir gelişme, Biden yönetimine bir şans vermeden ikili stratejik ilişkilerin kopmasına neden olabilirdi. Ayrıca, Milli Savunma Bakanlığı'nı hedef alan yaptırımlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin süren NATO görevlerine iştiraki üzerinde de olumsuz etkiler oluşturabilirdi.

Yaptırımlara ilişkin siyasi değerlendirme, Savunma Sanayii Başkanlığı'nın, ABD makamlarınca, Türkiye'nin mevcut askeri siyaseti ve sözü edilen siyasetin önemli bir çarpanı olan savunma sanayii politikaları ile özdeşleştirildiğini göstermektedir. S-400 alımını SSB'nin yapmış olması, hazır acil alım çerçevesinin dışına çıkıldığı ve ortak üretim hedeflendiği algısını güçlendirmiş, ilgili yetkililer de bu yönde

açıklamalar ile söz konusu algıyı tahkim etmiştir. Dahası, S-400 stratejik SAM sisteminin 2019 yılında – *F-16 ve F-4 2020 savaş uçakları ile* – radar testlerini müteakip 2020 yılında atışlı testlerin yapılması, Dışişleri Bakanı Pompeo'nun siyasi bir müdahale ile oluşturduğu 'aktivasyon' eşliğinin de aşılmasına neden olmuştur.

Diplomatik olarak yaptırımların bir diğer ölçütü de, 2018 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'ne yönelik yaptırımlar ile mukayeseli olarak kıymetlendirilmesidir. Görünen tablo, Türkiye'ye yönelik yaptırımlarda, NATO müttefikliği nedeniyle bazı değişikliklere gidildiği görülmektedir. Örneğin Çin ajansının ABD Doları üzerinden işlem yapması yasaklanmıştır. Buna karşılık tedarik ajansı tüzel kişiliğinin her iki durumda da hedef alınmış olması önemlidir. Keza Çin Komünist Partisi Merkez Askeri Komitesi'ne bağlı, Halk Kurtuluş Ordusu tedarik ajansı EDD ve direktörü Li Shangfu, Rusya Federasyonu'ndan S-400 stratejik SAM sistemi ve Su-35 avcı uçağı alımları nedeniyle yaptırımların hedefinde olmuştur.

CAATSA Sonrası Yol Haritası

Gelinen aşamada, riskin tam anlamıyla anlaşılması için incelenmesi gereken bileşenler aşağıda sunulmaktadır;

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muharip envanterinde ABD kaynaklı teknolojiye, sistem ve alt-sistemlere sahip silah, mühimmat ve platformların dökümünün yapılması; yedek parça stoklarının analiz edilmesi; yakın – orta dönem askeri tehdit ve çatışma potansiyeli çarpanının ihtimaliyet bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle ortaya bir stok yönetimi ve envanter bağımlılığı tablosu çıkacaktır. Evet, CAATSA henüz hazır alımları içine alacak ve MSB kanalını da içerecek şekilde genişlememiştir. Ancak böyle bir senaryonun hiç olmayacağı da söylenemez.
- SSB'nin bağlı ortaklıklar & iştirakler haritasının çıkarılması ve SSB ağ-analizinin yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede SSB iştiraklerinin durumu, portföyleri, sermaye ve ortaklık yapıları bağlamında detaylı biçimde değerlendirilmelidir. Yine, ABD tarafının iştiraklere ilişkin yorumlarının da test edilmesi gerekmektedir.
- SSB'nin son kullanıcı ve taraf olduğu savunma sanayii

projelerinin durumu, ihraç portföyleri, TSK envanteri açısından arz ettikleri önem ve alternatifler bakımından değerlendirilmiştir.

- Son olarak, TSK'nın muharip kapasitesine ilişkin ilk madde ve askeri modernizasyon projelerine ilişkin üçüncü madde çerçevesinde elde edilecek sonuçlar birlikte değerlendirilerek, önümüzdeki yıllarda silahlı kuvvetleri teçhiz edeceğimiz ekipman planlamasının gözden geçirilmesi gerekecektir. Tüm bunlar yapılırken, alternatifler aramanın savunma ekonomisi üzerindeki maliyeti de hesaba katılmalıdır.

CAATSA yaptırımlarının henüz ölçülemeyen bir diğer etkisi, Türkiye'nin temel tedarik ve savunma eko-sistemi kapasite geliştirme ajansının, Rusya Federasyonu ile geliştirdiği silah alım ilişkisi nedeniyle yaptırıma uğramış olmasının, Türkiye'nin işbirliği yaptığı üçüncü tarafları nasıl etkileyeceğidir. Özellikle Avrupa devletleri ile gerilen ilişkiler, Türk diplomasisinin hareket alanını kısıtlamaktadır. Mevcut durumda, Türkiye'nin NATO dışı savunma işbirlikleri, özellikle son dönemde yükselen Ukrayna, Türk savunma planlayıcıları tarafından daha büyük ilgi görecektir.

Biden Yönetimi ve CAATSA Mülahazaları

CAATSA yaptırımlarının önümüzdeki dönemde kaldırılmasına yönelik seçeneklere ilişkin çalışmalarımız, Biden döneminde, ABD ile, S-400 konusunu fazlasıyla aşan ve Suriye'nin kuzeyinden Irak'ta PKK varlığına, Doğu Akdeniz'den Türk hukuk sistemi reformuna kadar uzanan geniş bir pazarlık paketinin gündeme gelebileceğini göstermektedir. Salt S-400 stratejik SAM sistemine odaklanan ikili siyasi-askeri pazarlıkların başarı şansı düşüktür. Ayrıca, Türkiye'nin S-400 alımı ve aktive ederek konuşlandırılmasına ilişkin uluslararası hukuki bağlayıcılığı olan herhangi bir silahsızlanma & silahların kontrolü rejimi de bulunmamaktadır. Daha açık ifade etmek gerekirse, Türkiye'nin S-400 sistemine ilişkin olası geri adımları, ABD müktesebatından kaynaklanan bir yaptırım yasası zemininde vuku bulacaktır. Böyle bir hareket tarzının siyasi meşruiyetinin sorgulanmaması için, Türk Hükümeti'nin kritik milli güvenlik ajandasında (örn. *PKK / YPG terör örgütüne ilişkin konular, Doğu Akdeniz, F-35 vb.*) somut kazanımlar elde etmesi elzemdir.

CAATSA yaptırımlarına doğrudan dahil olmayan ancak S-400 alımından neşet eden bir diğer konu da Türkiye'nin F-35 Savaş Uçağı Programı dışına çıkarılmış olmasıdır.

Bu bağlamda, ABD ile yapılacak muhtemel S-400 siyasi-

askeri pazarlığının kritik bir veçhesinin Türkiye'nin – Türk savunma sanayii üretim kapasitesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri envanteri bağlamında – F-35 projesine dönüşü olacağını değerlendirmekteyiz. Bu raporun çerçevesi için teknik bir boyut teşkil etse de, Türk savunma sanayii için F-35 programına dönüş ve TSK için tedarik formülü gündeme gelecek ise, Türk Silahlı Kuvvetleri envanteri bağlamında salt F-35A portföyü yerine, TCG Anadolu da dikkate alınarak, F-35A ve F-35B'den oluşan bir paket için pazarlık yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Öte yandan, yukarıda ifade edilen hususlar için bir Türk – Amerikan çerçevesi çizildiği unutulmamalıdır. Burada kritik aktörlerden biri de Rusya Federasyonu'dur. Kremlin, halihazırda, S-400 satışı ile NATO ittifakı içinde bir çatlak oluşturmuş, iki müttefiki yaptırım rejimi üzerinden karşı karşıya getirmiştir. Bu aşamada, Rus güvenlik elitinin stratejik bir hamle ile Türkiye'ye ikinci parti S-400 için ortak üretim, tamamlayıcı hava savunma sistemleri ya da 4++ nesil (muhtemelen Su-35) bir ara çözüm sunması mümkündür. Ayrıca, istihbarat diplomasisi alanında da Türk eliti cezbedecek birtakım açılımlar olması muhtemeldir. Unutulmamalıdır ki, jeopolitik olarak, Türk – Amerikan ilişkilerindeki kriz durumları, Moskova açısından fırsat penceresine karşılık gelmektedir.

Dış Politika & Güvenlik 2020/05

Aralık 2020

CAATSA YAPTIRIMLARI HASAR TESPİT ANALİZİ

Dr. Can Kasapoğlu | Direktör, EDAM Güvenlik ve Savunma Programı